

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

1750

Caput III. Divinæ voluntati perfectionem libertatis nequaquam deesse.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83620)

sed astrorum; ut arguunt citato loco S. Leo, hom. x. Gregorius Magnus, & in lib. ad Orosium S. P. Augustinus. De Fato sic accepto rectissime eo loco Gregorius: *Absit à fidelium cordibus, ut fatum esse aliquid dicant.*

Probat
dari fatum
juxta men-
tem Boetii.

At si accipiat Fatum, ut illud definit Boetius, pro *inhærente rebus mobilibus dispositione, per quam providentia suis quæque necesse ordinibus*; dari fatum probatur iisdem argumentis, quibus Divinam asseruimus providentiam. Quapropter S. Pater in v. de civit. Dei cap. x. scribit: *Si propterea quisquam fato tribuit, quia ipsam voluntatem vel potestatem fati nomine appellat, sententiam teneat, & linguam corrigit.* Et jure merito monet à Fati nomine esse abstinendum; quod sermonis consuetudine videatur significare certam positionem siderum, ex qua casus eveniant inevitabiles. Cæterum providentia Dei rerum non tolli contingentiam constat ex quo in certa causarum omnium dispositione, etiam causæ contingentes ac liberæ

contineantur; & prima causa nedum singulos effectus disponat, sed etiam rationem ac modum. Quare ex Dei providentia nulla consequi potest absoluta necessitas; ut dictum est præcedentis libri cap. 3. ac postremo. Atque hinc est, injustas esse expostulationes & querelas mortalium, qui Deo tribuunt molestias, & ægritudines, quibus plerumque in pœnam scelerum suorum afficiuntur. Quod non solum exprimat Augustinus Enarrat. in Psalm. 72. & lieto 22. adversus Faustum, verum etiam sapientissimus, & antiquissimus Poetarum Homerus in hisce versibus latine redditus, & à Hierocle, & Gellio adversus nocentes recitatis, necum maleficio revicti sunt, ad Fati asylum confugiant:

Diis facere invidiam mortalis turba laborans

Clamitat à nobis nasci mala; cum tamen ipsi

Per scelus accersant supra sibi Fata dolores.

C A P U T III.

Divinæ voluntati perfectionem libertatis nequaquam deesse.

S U M M A R I U M.

1. De plenitudine libertatis in Deo.
2. Declaratur status questionis.
3. 4 Est in Deo opposita necessitati libertas.
5. 6 Constituitur Dei libertas per actum sempiternum, ac necessarium Divinæ volun-

tatis à substantia indistinctæ, prout connotat objectum creatum, & effectum contingentem defectibilem.

7. & seqq. refutantur objectiones.

I.
De Plenitu-
dine liberta-
tis in Deo.

RESTAT tertia voluntatis conditio, quam diximus esse plenitudinem libertatis. Hanc reperiri in Deo facile quisque conciet: sed ejus rationem exponere Theologi putant maxime arduum atque operosum. Nam Cajetanus Dei libertatem constituit in perfectione aliqua substantiæ Divinæ superaddita, ac pro libitu variabili: quæ opinio videtur cum simplicitati, tum immutabilitati Divinæ naturæ repugnare. Quamquam si variationem illam dixeris duntaxat respectu terminorum, ut tenent primores Thomistæ, & credibilius est voluisse Cajetanum, multos habet opinio illa, gravissimosque Assertores. Sed sunt, qui tenent Dei libertatem non addere ad substantiam Divinam necessariam ac immutabilem, nisi respectum rationis, ita ut per nullam Deo intrinsicam perfectionem constituatur: quod post Aureolum antiquiorem Scholasticum noster quoque

R. P. Berti Theol. Tom. I.

Legionensis, & Vasquesius cum nonnullis aliis docuerunt. Alii econtra Dei libertatem stare putant in intrinseca quadam *entitate*, variabili in se *virtualiter*, quatenus divinæ voluntatis actus perinde se habeat ac si possit non existere, ut satis ambigue explicant Herrera, alique complures. Nos vero coherentur ad ea, quæ diximus secundo horum Opusculorum libro, scilicet, nihil esse in Deo aut mutabile, aut adventitium, aut quoquo modo à persistente natura diversum, nisi ratione connotatorum, dicimus consistere Dei libertatem ejusque actum in ipsamet Dei substantia intelligente ac volente, quatenus terminatur ad exteriora objecta: quod non solum docuit noster Gregorius, verum etiam Scotus, & ex recentioribus Theologis, Tournely, Habert, Frassen, Du-Hamelius, Juenin, alique viri clarissimi.

Pro hac autem resolvenda questione,

Kk

ne,

2.
Declaratur
status Qua-
stionis.

ne, supponimus agi nunc de libertate, quæ est potestas agendi vel non agendi; nam si liberum accipias pro eo quod necessarium est, & liberum tantum à coactione, seu libertate lubentia; certum est, Deum esse liberum etiam comparate ad propriam bonitatem; quam licet necessario, lubentissime tamen, maximaque diligit voluptate. At est hæc libertas sola naturæ liberæ & sui juris haud completa proprietas: & quotquot de libertate scripserunt, ad hanc pertinere tradunt, ut sit plenissima potestas indifferens ad utrumlibet. Libertatem quoque *contrarietatis*, quæ est ad bonum & malum, Deo non convenire, liquet ex his, quæ disputavimus lib. 11. cap. vi. de potentia peccandi: quam esse à Deo removendam demonstrat idea summi ac perfectissimi *entis*, quod nullatenus potest sive à bonitate, sive à recta agendi ratione deflectere. Quamquam si referas hanc libertatem *contrarietatis* non ad bonum & malum patrandum à Deo, sed ad pœnam vel præmium rependendum hominibus; assentior ego Scotistis, qui in ipso Deo statuunt etiam libertatem *contrarietatis*, quandoquidem unum eligit, alterum reprobat, eandemque personam deserit peccantem, quam amplectitur pœnitentem. At in his, quemadmodum diversa intervenit connotatio ac terminorum affectio, ita nulla ostenditur *contrarietas* respectu Dei: de quo illud in præsentiarum inquirimus, num in rebus à se productis sese gerat libere ita ut unum sic eligat, ut alterum valeat eligere, atque quidquid facit, eo pacto faciat, ut potuerit non facere: quam communissime vocant Scholæ libertatem *contradictionis*.

3.
Propositio 1. PROPOSITIO I. Est in Deo opposita necessitati libertas.

Probatur 1. Oraculis Scripturarum contra Vortex scriptura. stium, Wiclefsum, aliosque hujus farinae Refractarios hæc roboratur assertio. Psalmo enim 134. habetur: *Omnia quæcunque voluit, fecit.* 1. ad Corinth. 12. 11. *Hæc omnia operatur idem ac unus spiritus, dividens singulis prout vult.* Matth. xx. *An non licet mihi quod volo, facere?* &c. Ad Rom. ix. 18. *Cujus vult miseretur, & quem vult indurat,* &c. Idem probatur ex PP. dicente Augustino xxii. de civit. Dei cap. 3. *Non ideo quia Deus peccare non potest, liberum arbitrium habere negandum est.* Damascenus lib. 11. de Fide cap. 22. ita adversus Arianos scribit. *In tantum processistis impietatis, ut negetis quod Filius Dei liberæ voluntatis sit.* Ac

certe soletis etiam Spiritui Sancto derogare, & negare non potestis scriptum esse: *Spiritus ubi vult spirat.* Ergo si Spiritus ubi vult spirat, Filius quod vult non agit? Omnia operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis prout vult. Prout vult, hoc est pro liberæ voluntatis arbitrio, non pro necessitatis obsequio. Ac S. Bernard. de Grat. & lib. arbitrio: *Libertas à necessitate*, ait, æque & indifferenter Deo, universæque tam malæ, quàm bonæ rationali convenit creaturæ. Vide & Basilium Hom. 1. in Hexam. Ambros. eodem loco lib. 1. cap. 5. Hieronymum in Epist. ad Philemonem cap. 1. 14. &c.

Probatur quoque ratione. Ac primo libertatem exigit ratio supremi dominii. Deinde magnificentia ac liberalitas, quæ, auctore Seneca libro de beata vita cap. 24. ita nominatur quia à libero animo proficiscitur. Præterea divinitatis perfectio, quæ non exigua est posse de rebus universis pro suo arbitratu disponere. Ulterius summa ejus ratio ac sapientia, quæ postulat, ut omnia fiant à suprema causa cum electione & consilio. His apud Scriptores vulgarissimis addo argumentum aliud apertissimum atque invictissimum. Possunt singulæ creaturæ à Divina separari operatione; neque ulla cum Dei potestate junguntur lege necessitatis: Est ergo Deus in ordine ad creaturas essentialiter indifferens ac liberrimus. Antecedens probatur; si enim res creatæ à vi effectrice primæ causæ separari non possent, consequeretur omnes creaturas æternas esse, quemadmodum æterna est Dei virtus ac substantia: esse insuper Deum imperfectum, nisi operaretur ad extra; neque aliquid esse creatum, sed omnia sempiterna, & cum divinitate essentiali unitate connexa.

PROPOSITIO II. Constituitur Dei libertas per actum sempiternum ac necessarium Divinæ voluntatis à substantia indistinctæ, prout connotat objectum creatum, & effectum contingentem & defectibilem.

Hæc propositio duas habet partes. Ac prima sic probatur. Dei libertas perfectio intrinseca est, ejusque actus est immanens & vitalis: In Deo autem nihil intrinsecum ac immanens reperitur præter necessariam ac sempiternam substantiam intelligentem & volentem; alias foret Deus compositus atque imperfectus. Est ergo libertas Divina idem ac necessaria & persistens substantia Dei intelligens ac volens. Altera pars sic ostenditur: Requiritur ad libertatem

4.
Probatur 2.
ratione.

5.
Propositio 2.

6.
Probatur 1.
& 2da Pars.

tatem aliqua indifferentia; liberum enim opponitur necessario: Sed actus Divinae voluntatis non est indifferens prout comparatur ad bonitatem divinam, quæ perfecte cognita non potest cadere sub indifferentia iudicii; quum nullum sit bonum: quod cum summo Deo valeat æquiparari: Ergo hæc indifferentia attendi debet penes connotata, id est exteriora objecta, quæ contingenter, & ex libera Dei voluntate efficiuntur in tempore. Ex quibus sequitur, libertatem Dei esse ex genere illorum, quæ connotative, non absolute dicuntur; scilicet, unum significant, & aliud, ut inquirunt dialectici, con significant. Primum est ipsamet Dei natura, quæ est & suum esse, & sua operatio; alterum vero quidquid in aliqua temporis efficitur differentia: quod pro solutione argumentorum est apprimè observandum. Lege quæ diximus de Dei immutabilitate lib. II. cap. IV. Prop. III.

RESPONDETUR OPPOSITIONIBUS.

7.
Objectio 1.

Opp. 1. Libertas importat electionem; est enim deliberatio, sive dijudicatio animi, qua se aliquid facere, vel dimittere quisquam proponit: In Deo non reperitur Electio: Ergo in Deo non existit libertas. Ad hæc: Postulat libertas indifferentiam saltem activam; hæc autem repugnat Deo; quandoquidem, ubi datur indifferentia activa, datur potestas, quæ esse potest sine actu: Atqui in Deo nulla extat potentia, quæ possit esse sine actu: Ergo neque aliqua indifferentia. Rursus: Non consistit cum immutabilitate libertas: Deus est immutabilis: Igitur non est liber.

Solutio,

Resp. ad primum nego minorem; licet enim in Deo non sit electio cum permixta consultatione, quæ mutationem importat intelligentiæ, animique ancipitem suspensionem; est tamen electio, quæ est unius optio præ alio, absque ulla animi hæitatione. Nam illa voluntatis ante electionem indeliberatio ac suspensio, cum ex ignorantia proveniat, arbitrii defectus magis dicenda est, quam perfectio. Ad secundum dico: esse quidem in Deo indifferentiam activam; sed cum hæc dicatur connotative, indifferens Deus est non comparate ad propriam entitatem substantiæ, sed ad mutabilitatem effectuum: quamquam potestas etiam sine actu non semper dicat imperfectionem; non enim homine, qui actu loquitur, est semper imperfectior ille, qui, cum lo-

R. P. Berti Theol. Tom. I.

quendi habeat potestatem, silentium servat. Verum in Deo nulla est potentia ab actu distincta, nisi prout actus accipitur terminative; exigente summa Dei perfectione, ut idem sit ejus potestas & operatio. Ad tertium nego majorem; quippe salvatur Dei immutabilitas cum indifferentia actus liberi, dummodo iste contingens sit, quatenus connotat terminum, non pro eo, quod dicit in recto. Etenim creatio mundi est actus liber; & tamen ex quo Deus in tempore mundum condiderit, non est intrinsece mutatus. Libera fuit quoque Verbo Divino humanæ naturæ assumptio; non proinde aliquid Personæ Verbi putandum est accessisse: mirum cum Deus sit actus purissimus, libere agit absque sui mutatione; alias foret in Deo potentia indeterminata ac suspensa, & ejus libertas creaturarum subiceretur defectibus, quos de summo Deo differentes caute debemus ab omni ejus proprietate secernere.

Opp. 2. Cum Nicolao L' Herminier. Actus Dei liber constituendus est in actione voluntatis, quæ potuerit non esse; & discrimen aliquod assignari debet inter libertatem & actum. At discrimen nullum est, nisi quod libertas est quadam facultas pertinet ad Dei substantiam, actus vero operatio ejusdem facultatis, qui possit non esse. Deinde quaeritur quid sit Dei libertas formaliter & in abstracto: atque huic quaestioni non bene satisfacit, dicendo, libertas Dei est ipsa Divina substantia terminative accepta: sicuti quærenti quid sit aternitas, haud recte responderetur dicendo esse Divinam substantiam principio ac fine carentem. Rursus etiam Dei scientia est *Entitas* Divina connotans creaturas: Non ergo per hujusmodi connotationem propria ratio libertatis poterit explicari.

8.
Objectio 2.

Resp. ad primum utique actum Dei liberum esse actionem, quæ potest non esse: at quoniam quidquid in Deo est, si spectetur secundum id quod importat in recto, est necessarium atque immutabile; opus est, ut hujus libera actionis indifferentia versetur tota penes extrinsecum connotatum. Discrimen vero inter facultatem & actum in Deo pariter nullum est; nisi hoc unum, quod facultas connotat terminum ut potest poni, actus illum respicit ut positum, vel ponendum in aliqua temporis differentia: atque hoc pacto libera potestas creandi connotat creaturam possibilem, decretum liberum creaturam futuram, creatio & conservatio actualis

Solutio.

K k 2

crea-

creaturam actu existentem. Ita Deus nulla ratione mutatus dicitur & potens, & volens; quemadmodum idem numinus appellatur pretium, & arrha. Ad secundum nego hanc non esse optimam Aternitatis definitionem: *Aternitas est ipsa Dei substantia, prout caret fine ac principio.* Nam ait Augustinus in Psalmum primum & centesimum: *Non enim aliud anni Dei, & aliud ipse Deus; sed anni Dei aternitas est. Aternitas ipsa Dei substantia est, quæ nihil habet mutabile.* Habet similia beatus Anselmus in Monologio cap. 26. ubi de Divina substantia ait: *Aternitas ejus nihil aliud est, quam ipse.* Falsum est ergo quod censet L' Herminier, Aternitatem Dei, aliaque Divina attributa definienda esse tanquam *formas* divinitati inherentes: cum potius similes definitiones repugnent Deo, qui substantialiter est sua aternitas, sua voluntas, sua libertas. Ad tertium respondeo scientiam pariter ac libertatem sumptas in recto esse unam Dei, eandemque substantiam; distingui autem vicissim diversa connotatione; nam scientia terminatur ad creaturas; ut veritatem habent intelligibilem; libertas vero easdem respicit, quatenus existentiam habent contingentem, & prout sunt medialibere ad ultimum finem ordinata.

9.
Objeccio 3.
Solutio

Opp. 3. Actus liber Dei vitalis est; Ergo est illi prorsus intrinsecus

Resp. dist. ant. Est actus vitalis connotans extrinsecum objectum, concedo. In eo tantum, non in perfectione intrinseca, quæ est ipsamet Dei substantia, consistens; nego. Multa sunt Dei intrinseca, quæ tamen ad objectum creatum comparantur, ut præscientia, virtus creatrix, prædestinatio, & cætera istiusmodi. Atque etiam *ab intra* personæ Patris intrinseca est generatio ac paternitas, quæ tamen absque ordine ad Filium à persona Patris distinctum nequeunt comprehendi.

10.
Instantia,

Insurgens: Hujusmodi connotatio vel intrinseca est, vel extrinseca: Si istud dixeris, constituetur Dei libertas per aliquid externum, atque adventitium; Si primum, erit Deo intrinsecus ac necessarius respectus ad res creatas. Rursus si tali connotatione Divina constet libertas, erit imperfectior libertate creata, quæ sine istiusmodi terminatione consistit. Insuper nulla Divina perfectio etiam inadæquate constitui potest per aliquid extrinsecum, & creatum: Istiusmodi connotatio extrinseca est, &

creata: Igitur nequit etiam inadæquate Divinam constituere libertatem.

Resp. ad 1. Talem connotationem spectatam ex parte actus, atque secundum id quod supponit in recto intrinsecam esse, necessariam quoque, & sempiternam; contingentem autem esse, extrinsecam, ac variabilem ratione termini & objecti. Quod explicari potest exemplo relationis Dei Creatoris ad res creatas, aliisque supra productis. Est enim Deus in se revera Creator, & quæcunque ipsius operatio aterna est, neque à divinitate sejungitur; & tamen liberrima est ipsius omnipotentia: advenitque ei nova Creatoris denominatio per solam rerum creaturarum connotationem. Hoc ferme pacto nulla facta in *fundamento*, ut inquirunt, mutatione, nova illi exaccessione termini venit aut similitudinis, aut æqualitatis, aut coexistentiæ, relatio. Illud vero quod de libertate creata dictum est, nostram confirmat assertionem. Enimvero in libertate creata & indeterminatio, & volubilitas, & diversorum actuum variatio succedit, neque opus est, ut exterius contingentiam suam mutetur. At Dei libertas, cum non sit suspensa ac mutabilis, neque in se actus habere possit diversos, à terminis duntaxat suam accipit indifferentiam. Quapropter qui actum Dei liberum in ordine ad connotata nobiscum exponunt, nihil Divinæ derogant perfectioni; sed loqui videntur de Divina simplicitate, atque immutabilitate decentius. Sed & illud negari potest, voluntatem nostram nullatenus per extrinsecum objectum constitui. Constituitur enim, non quidem accepta secundum *formam*, pro qua supponit, sed comparate ad ad terminum, quem consignificat. Hoc pacto constitui quoque Divinam perfectionem, si ea sit de genere earum, quæ connotative dicuntur, non est indecens, sed per quam maxime congruum. Nam hac ratione, ut diximus, omnia fere attributa explicantur; quæ, tamen connotent creaturas, non appellantur tamen Deo extrinseca, sed ab ejus natura ac substantia sunt penitus indistincta.

Opp. 4. Si idem esset actus Dei liber, ejusque substantia, quemadmodum ista, ita ille aternus foret, & necessarius. Præterea eadem Dei perfectio esset simul immutabilis & contingens; immutabilis, quoniam talis est Dei natura; contingens vero, quoniam talis debet esse actus liber. At hæc valde repugnant sanæ, rectæque rationi. Male ergo

go à nobis Dei libertas, ejusque exercitium exponitur.

Solutio.

Resp. utique actum Dei liberum æternum ac necessarium esse, si spectetur in eo, quod importat *in recto*, ut nuper diximus de hujus actus connotatione. At cum tali necessitate stat contingentia ratione termini & objecti. Neque pugnat eundem actum immutabilem, & contingentem esse respectu diversorum, quomodo eadem creatio æterna est si comparatur ad Deum, temporanea si referatur ad creaturas: eadem voluntas absoluta respectu prædestinationis Sanctorum, conditionata relative ad meritorum retributionem: eadem denique scientia practica comparative ad objectum operabile, speculatrix in ordine ad ea quæ ab artifice universorum non fiunt.

12.
Instantia
cum solu-
tione.

Quod si insitis: Actus Dei liber fuit ab æterno, neque tamen ab æterno existit aliqua creatura; occurrit semper eadem responsio, scilicet, Actum Dei liberum fuisse ab æterno secundum substantiam suam, non quoad terminum. Et si rursus objicias, quod si ab æterno nulla erat res creata, neque etiam potuit esse connotatio, quam requirimus ad libertatem; respondemus ab æterno talem connotationem fuisse ad terminum futurum, quæ productis jam creaturis transit ad terminum existentem, quomodo ipsa creatio ac virtus omnipotentia spectabat ab æternitate mundum producibilem, quem nunc connotat jam productum; & scientia, quæ erat futurorum, facta est scientia præsentium, nulla accedente ex parte Dei mutatione.

13.
Objectio ul-
tima.

Opp. ultimo: Qualibet creatura dependet à libera Dei voluntate, & est effectus liberæ determinationis ipsius; ergo respectus ad creaturas non constituit, sed supponit actum liberum voluntatis Divinæ.

Solutio;

Resp. dist. ant. Creatura est effectus voluntatis Dei liberæ, inadæquate acceptæ & pro actu in Deo permanente,

pro quo supponit, concedo: adæquate, & acceptæ etiam pro termino quem connotat, nego. Non sequitur, creatura dependet à libera Dei voluntate, & est effectus determinationis ipsius; igitur non constituit ulla ratione actum Dei liberum. Constitutiva enim per modum termini & connotati possunt à re quam constituunt vere ac proprie produci; & sat est, si hæc præsupponatur absolute & in seipsa considerata vel tempore, vel natura, vel origine sola præcedens. Nam Pater constituitur in esse patris per relationem ad Filium, & tamen Filius à Patre procedit & generatur. Secus dicendum est de constitutivis per modum *formæ* inhærentis. Verum istud in Deo constitutivum nullum est præter incommutabilem ejus substantiam.

Ex quibus plura fas est ad rem Theologicam conicere. Primum quidem, nullam esse in Deo intrinsicam indeterminationem; quæ cum sit irresoluti animi fluctuatio, & quædam suspensio ne scientis quid sit eligendum, neque ad essentiam libertatis requiritur; neque potest cum perfectissima Dei scientia componi. Inferitur secundo nullam esse causam Voluntatis Divinæ, nisi prout causa accipitur lata quadam significatione pro suo termino, atque objecto; sicut nulla datur causa, nullamque principium divinitatis. Sequitur tertio non dari in Deo libertatem *contradictionis* in sensu, quo illam explicant complures Scholastici, id est voluntatem intrinsece suspensam ab omni actu *volitionis*, aut *volitionis*, quorum neuter potest de novo incommutabili Deo contingere; dari tamen *contradictionis* libertatem, ut est potestas indifferens ad agendum vel non agendum, indifferentia spectata ex parte connotatorum; quæ cum ex dictis satis probari posse videantur, persequar deinceps Librum de Electione Sanctorum, quæ Divinæ Libertatis ac Providentiæ actus est singularis, atque præstantissimus.

14.
Tres sequelæ
statuuntur.

